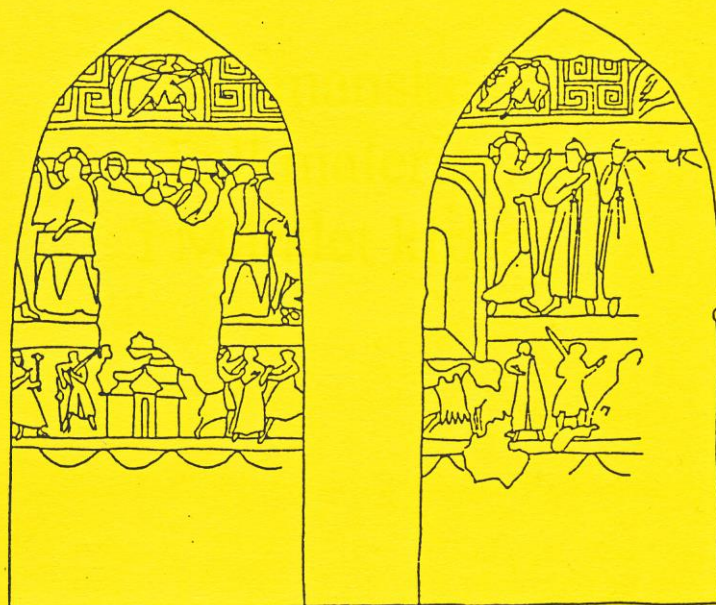

MÅRSLET... HER HVOR VI BOR

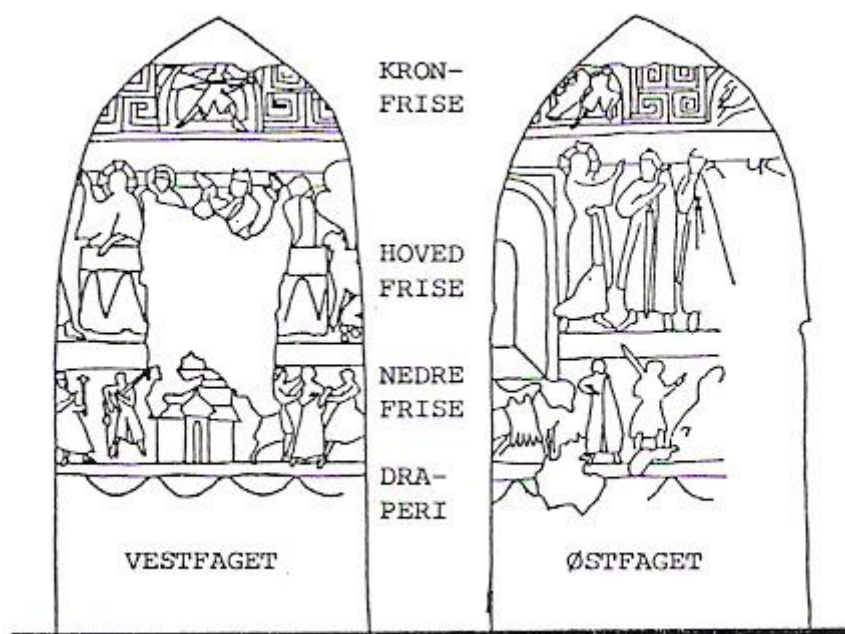
Romanske kalkmalerier i Mårslet kirke

Mårslet Lokalhistoriske Forening

Skrevet og redigeret af Hans Møller

Romanske kalkmalerier i Mårslet kirke

Udgivet 1999

De romanske kalkmalerier i Mårslet kirke findes på nordvæggen i kirkens kor. De fremstod oprindeligt som én stor billedflade fra gulv til loft over hele væggen, men så meget er ikke synligt mere, fordi koret omkring 1500 fik isat murede hvælv i loftet, og hvælvingsbuer og piller dækker en del af billedet.

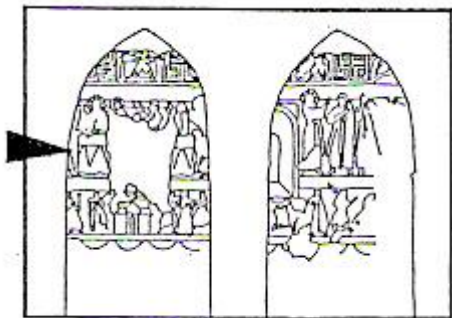
Dertil kommer, at der i 1700-tallet blev opsat en mindetavle på væggen i vestfaget, blev hele fagets midterfelt hugget bort – men trods de skader, som tidens tand og senere indgreb har forårsaget, står kalkmalerierne dog stadig som en smuk helhed af meget høj teknisk og kunstnerisk kvalitet. Malerierne har ikke været rørt, siden de blev kalket over, og hvad der nu står fremme i kirken, er et uforfalsket originalarbejde af stor kunst- og kulturhistorisk værdi.

Billedfladen, der i dag er synlig på nordvæggens vest- og østfag, er inddelt i en bred HOVEDFRISE med billeder af beretninger fra evangelierne, en NEDRE FRISE med billeder fra en helgenlegende, samt en smal KRONFRISE med billeder sikkert hentet fra sagn. Billedfriserne afsluttes forneden med et malet draperi – et ophængt tæppe – hvoraf kun en meget lille del er bevaret i vestfaget.

Stilart og maleteknik fortæller, at billederne er fra år 1175 med en fejlmargin på 10 år til hver side. Billederne rummer, af romanske billeder at være, meget livlige bevægelser – de er malet af en mand, der har kunnet sit fag – og af museumsfolk vurderes de som nogle af de mest professionelle og kostbare kalkmalerier, der er fundet i dette århundrede.

Hovedfrise

Brylluppet i Kana

Billedet i hovedfrisen i vestre fags venstre del viser en scene fra brylluppet i Kana. Omkring et opdækket bord ses fra venstre Jesus, Maria, bruden, brudgommen og skafferen. Billedet fortsætter til venstre ind bag pillen, der bærer hvælvingsbuen.

Situationen er illustration af den begivenhed, der berettes om i Johannes-evangeliets kapitel 2, vers 1 – 11, der er evangelieteksten til 2. søndag efter Hellig Trekonger efter 1. tekstrække.

Ved brylluppet i Kana forvandlede Jesus vand til vin. Det skete efter en bemærkning fra Maria om, at vinen var sluppet op, men da han først svarede henholdende, nøjedes hun med at bede tjenerne gøre, hvad han sagde til dem. Hun troede på sønnen – mens skafferen, der ikke vidste, hvor vinen var kommet fra, gik i rette med brudgommen, fordi den bedste vin ikke kom frem før på dette fremskredne tidspunkt af festen.

Jesus bærer en korsglorie, hvis korsarme har ombøjede kanter. Han sidder i $\frac{3}{4}$ profil og gør tegn med sin højre hånd mod en figur, der er skjult af hvælvingsbuen. Af denne person er kun den nøgne fod og lidt af hans okkerfarvede kjortel synlig. Det er tjeneren, der af Jesus får besked på, at stenkarrene skal fyldes med vand og bringes til skafferen. Jesu venstre hånd hviler på bordet. Han har mørk kokkert hår og skæg. Hans underkjortel, der er synlig ved det nederste af ærmerne, er lys, og hans overkjortel har været tofarvet – den vestre del lys med blå mønster og den østre del grøn. Borten ved ærmegabene er mørkokker med blå og røde pletter.

Ved Jesu venstre side ses Maria, strengt frontalt, tilsyneladende isoleret fra det øvrige selskab, skuende vidt ud med store øjne, der sidder tæt og giver figuren et ret besynderligt udtryk. Kun Marias ansigt og østre skulderparti er bevaret. Hun bærer en krone med tre kors og et nakkeklæde – og bag kronen en glorie. Om hovedet har hun et hvidt hovedklæde med en bølget underkant. Det dækker hendes skuldre. Om halsen ses en hvid halsklud, der er holdt sammen med et rundt spænde.

Midt for bordet sidder brudeparret, bruden vist i profil, så hendes sirlige bryllupsstads kan ses, med ansigtet vendt mod brudgommen, som hun kærtegner på kinden med sin højre hånd. Det er et meget livligt billede.

Hun bærer en hvid hovedbeklædning med bladornamentik midtfor og i siden, og den klap, der går rundt om øret, er måske en øring. Brudens ansigt er fint bevaret. Omkring halsen har hun en hvid halsklud samlet med et rundt spænde. Hendes dragt har været hvid eller lyserød. Den store krave er mørkokker med bladornamentik. At bruden er skildret i profil, er ikke noget sikkert tegn på synd eller vantro, som det er tilfældet i klassisk byzantinsk kunst, men bør måske i forbindelse med den ”kælne” attitude vække vor mistanke om et negativt indholdsaspekt.

Brudgommen sidder øst for bruden, halvt frontalt med ansigtet vendt mod hende. Han holder med sin højre arm om brudens højre skulder og med venstre arm omkring hendes liv. Han bærer en mørkokker krone med en rund hvid puld og et kort nakkeklæde. Brudgommens ansigtstegning er gået tabt. Hans dragt er mørkokker, men detaljer i dragten er forsvundet. Det ”øje”, der ses ved brudgommens lænd, kan være en pude, han sidder på, eller måske er øjet en samling af hans kappe.

Ved den østre bordende sidder Skafferen og smager på vandet, der er blevet til vin. Dramatisk er han fremstillet, i profil, vendt mod brudeparret og med bægeret højt løftet, mens han smager. Skafferens hånd, der fatter om bægerets fod, er velbevaret. Det er hans ansigt med hår og skæg i mørkokker også. Hans underkjortel har været grøn med en mørkokker bræmme ved håndleddet, afsluttet med en tynd hvid kant. Kappen er holdt sammen ved skulderen af et rundt spænde, så kappen har fået en øjefold.

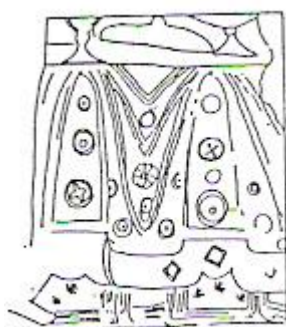
Bordet er velbevaret mod vest og øst, hvor Jesus og Skafferen sidder. Stående på bordet ses fra vest et lyserødt bæger, et okker låg med knop, en okker skål med fisk i. Ud for skafferen ses endnu en okker skål med en fisk. Skålen er forsynet med stregornamentik.

Yderst til højre på bordets es et stykke melon liggende direkte på dugen.

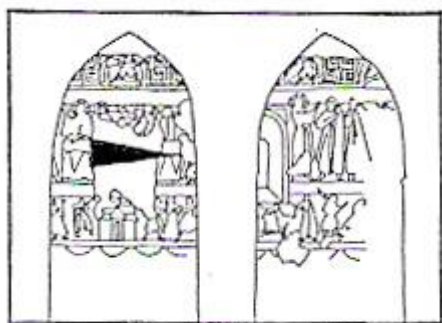
Klædet på bordet består af en lys underdug, der ses stikke frem nederst i billedet, med striber og stjerner. Over den er lagt et bordtæppe med rig ornamentik opdelt i felter. Indenfor felterne ses ornamenten med kors, blomster og cirkler. Bordtæppets tungede underkant er et rudeformet mønster i hvidt på en okker bundfarve.

Der synes i billedet at være et vist modsætningsforhold mellem Kristus/Maria på den ene side og brud/brudgom på den anden, der indbyder til at opfatte Maria som ”Jesu himmelske brud” og deres forhold til et åndeligt, himmelsk ægteskab (Jævnfør Højsangen) overfor det jordiske brudepars sanselige holdning. Det sandsynliggøres yderligere af den profilvendte mørke Skaffer til højre for brudeparret. Han synes at danne en overgang til det næste billede med djævelen.

Ses vestfagets billede i denne sammenhæng, får Maria en meget væsentlig rolle, nærmest som Satans modpol. Og hun er da også den eneste, der ses en face. Man får da nærmest en trinvis nedstigning til Djævelen i Fristelsesscenen – fra Kristus og Maria over det jordiske brudepar i midten til den mørke drikkende mand ved bordet yderst til højre.

Fristelsen i ørkenen

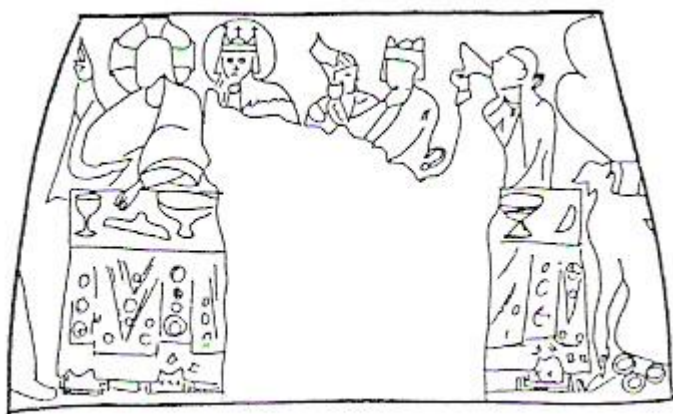
Mellem bryllupsbilledet i hovedfrisens vestfag og høvedsmandens tjener i østfaget vises til højre i vestfaget Fristelsen i ørkenen. I såvel Matthæus-, Lukas- og Markusevangeliet berettes der om, hvordan Jesus efter dåben i Jordan blev fristet af Satan, der opfordrede ham til at forvandle sten til brød. 1. søndag i Fasten er denne beretning prædiketekst i kirken – Matthæus kapitel 4, vers 1 – 11.

En del af billedets motiv er skjult til højre bag pillen, der bærer hvælvet. På billedet sidder djævelen under et stort træ, hvis krone når helt hen og berører Skafferens skulder i bryllupsbilledet – det er som om, der skal være en forbindelse mellem disse to billeder, og meget taler for, at fristelsen bevidst er anbragt efter bryllupsbilledet.

Træets krone er rød, og stammen har været grøn. Under træets krone ses djævelen, som er rød, med ansigtet i profil vendt skråt opefter – i samtale med Jesus, som står skjult bag pillen. Djævelen ligger halvt på knæ med højre arm strakt ned foran sig og med en finger pegende nedad. Han har lange ører og en lang opadbøjet snude. Hans mund står åben. Under djævelens knæ ses tre runde brød. De er gule med et hvidt felt i midten. Fortællingen er glimrende fremstillet – her lades ingen tvivl tilbage om, hvad motivet skal forestille.

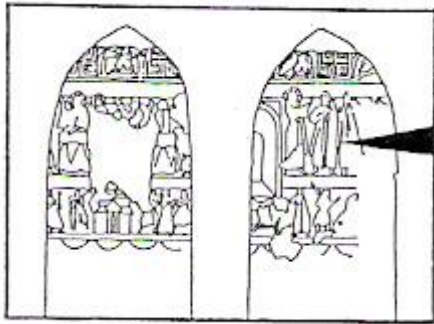

Den sammenhæng, der er antydnet mellem billederne af Brylluppet i Kana og Fristelsen i ørkenen, skal vise hen til nadveren. I det ene billede har vi *vinen*, i det andet *brødet*, og i begge billeder er der tale om en forvandling – vand til vin og stene til brød – ligesom der ved alteret sker en forvandling af brødet til Jesu legeme og af vinen til Jesu blod.

Billedet i vestfaget af bryllupsscenen er den eneste bevarede danske fremstilling fra romansk tid af brylluppet i Kana. På et kalkmaleri i Frankrig ses et bryllupsbillede også gengivet sammen med fristelsen i ørkenen. Hvad har fået billedprogrammets skaber til at sætte disse to billeder op side om side uden adskillelse? Meningen må vel være, at de skal ses som gensidigt supplerende. I det ene tilfælde følger Jesus sin moders opfordring og hjælper værtsfolkene og gør vand til vin. I det andet undsiger han djævelen og nægter at gøre stenene til brød, hvorved han viser os sin sejr over djævelen og sin moralske storhed.

Høvedsmandens tjener

Motivet i hovedfrisens østre fag forestiller fortællingen om helbredelsen af Høvedsmandens tjener, som der berettes om i Matthæus – evangeliets 8. kapitel, vers 5 – 13. Denne tekst er 1. tekstrækkes prædiketekst til 3. søndag efter Hellig Trekoner.

Det var billedet her, som murer Børge Lisbjerg opdagede, da han 19. juli 1976 var ved at kalke kirken indvendig. Han sendte da bud efter daværende sognepræst Jens Yde, der straks underrettede Nationalmuseet. Hele østfaget blev da afdækket, og billedet i hovedfrisen blev dengang tolket til at være tilfangetagelsen af Jesus i Getsemane. Have Skærtorsdag aften. Men efter at vestfaget i 1985 blev afdækket, stod det klart, at billedet forestillede helbredelsen af Høvedsmandens tjener.

På Jesu tid var Israel besat af romerne, og der var udstationeret romerske soldater over hele landet. Høvedsmanden var en romersk officer, der havde hørt om Jesus, og i sin nød opsøgte ham for at bede om hjælp til tjeneren.

Motivets første figur set fra vest, er Jesus, der står med ansigtet i $\frac{3}{4}$ profil vendt mod de tre mænd, der står efter hinanden mod øst. Jesus bærer en korsglorie med korsarme med ombøjede kanter – ligesom på bryllupsbilledet i vestfaget. Han er iført en lys underkjortel. Over den bærer han et andet dragtstykke og over det igen en okker kappe. Jesus holder med sin venstre hånd i kappen, som i en snip går op over hånden. Den højre hånd er oprakt i en talende gestus mod mændene foran ham. Jesus har nøgne fødder.

Personen nærmest Jesus – Høvedsmanden – er den bedst bevarede af de tre mænd. På hovedet bærer han en hjelm med en knop og et kort nakkeklæde. Han har fipskæg, der når ned til kjortlens halskant. Med den højre hånd peger han mod de andre mænd, og med den venstre hånd holder han om et stort slagsværd, som går helt ned til feltets underkant. Sværdet har sort klinge og blå knop og parérestang ved skæftet. Farven på figurens kjortel er forsvundet. Kappen har han løst hængende over venstre skulder, hvor den er samlet i en fold. Kappen har været grøn, og den har en rød bræmme langs kanten. Den røde bræmme ses også på kappen i figurens højre side. Høvedsmanden har fodtøj på fødderne.

Figuren øst for Høvedsmanden er så stærkt beskadiget, at det er svært at danne sig et klart indtryk af, hvordan han har set ud. Hovedbeklædningen mangler der så meget af, at

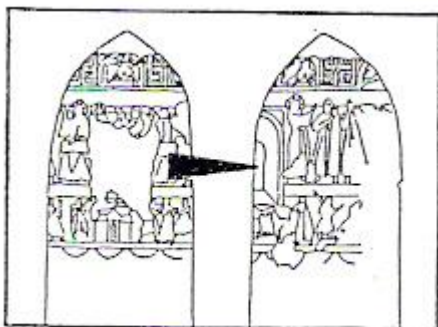
den ikke kan bestemmes. Personen holder antagelig med sin højre hånd om skæftet på et kort krumsværd. Kappen hænger over venstre skulder og er samlet i en fold, der ses øst for hans ansigt.

Af den tredje person er kun hovedet bevaret, men der er ingen spor af nogen hovedbeklædning. Hans klædning har ikke været som de to foregående personers, da kappefolden på skulderen mangler.

I den nuværende katolske messe siger menigheden: ”Herre, jeg er ikke værdig til, at Du går ind under mit tag, men sig kun et ord, så bliver min sjæl helbredt”. Dette er præcis hovedsmandens ord til Jesus – blot er ordet ”sjæl” skiftet ud med ”tjener”. Billedet har ved sin klare sammenhæng med nadveren i høj grad relevans som korudsmykning ud for alteret, hvor nadveren forvaltes.

Ved fundet i 1976 blev der i væggen hugget ind til bygningsmørtelen i et mindre felt mellem den midterste af de tre figurer og til underhovedet af den østre figur. Det man ser her, er det oprindelige pudslag, der blev lagt, da kirken blev bygget. Med murerskeen er der trukket vandrette og lodrette streger i den våde puds for at efterligne de bygningssten, som de ”fine” kirker var bygget af. Noget tilsvarende ses i vestfaget, hvor mindetavlen har hængt. Det er ikke noget specielt for Mårslet kirke – også i mange andre romanske kirker ses disse firkantede ”sten”.

Vinduesnichen

Indtil omkring år 1500 havde kirken et fladt træloft, og kirkens mure var forsynet med små højtsiddende vinduer. Men da kirkerummet blev overhvælvet, blev de små vinduer muret til, da de sad i vejen for hvælvingspiller og hvælvingsbuer. I stedet kom der i skib og kor nye store vinduer, der gav meget mere lys i kirken.

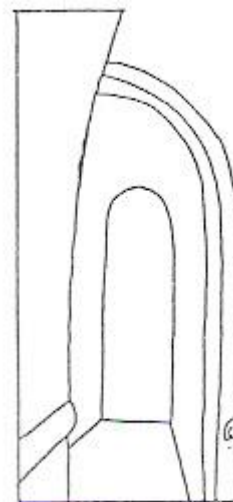
Nordvinduet i koret, placeret i østfaget og halvt skjult bag hvælvingspillen, blev i 1985 genåbnet i forbindelse med kalkmaleri-restaureringen. Da man fjernede den 500 år gamle tilmuring, så man, at den var muret i forbandt med hvælvingspillen – et bevis for at vinduet blev lukket samtidig med kirkens overhvælvning.

I vinduesnichen fremkom en meget velbevaret ornamentbort, dækket af et eller to meget tykke, grove kalklag – altså var de romanske billeder allerede kalket over inden

opførelsen af hvælvene. Alligevel må billederne have stået fremme længe, idet der i løbet af de ca 300 år fra decorationen blev udført, og til hvælvene blev bygget, kun er foretaget højst to kalkninger på malerierne.

I vinduesnichen fandtes endvidere den ved kirkens opførelse indmurede vindustramme, fuldstændig intakt, samt nogle glasskår. Trærammen fik lov at blive siddende, men da den ikke kunne tåle kirkerummets varme og tørre luft, blev den lukket inde bag en tynd mur, der blev muret op foran trærammen i vinduesnichens bund.

Vinduets bemaling er meget velbevaret. Ornamentikken består af et planteslyng i et felt på rød bund – forneden og langs siderne afgrænset med en okker kantning med hvide streger. På begge sider af feltets okker kantning – mod vinduets bund og mod vinduesnichens yderkant – ses en sort bort. På vinduets yderkant går den sorte bort omkring murkanten ved vindue og væg og kantes derefter på vægfladen af et okker bånd med hvide kanter.

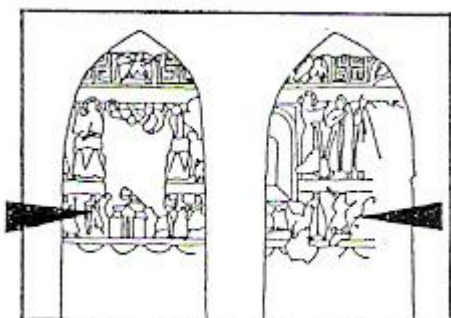

Planteslyngets blade optræder parvis snoet omkring andre bladpars stængler. På siderne er bladene parvis ensfarvede. I toppen af vinduet ses et gult blad og et grønt blad parvis overfor henholdsvis et grønt og et gult blad. I østsmiget er der fem bladpar, og farverne er fra oven: lysrød, lysgrøn, gul, lysrød og grøn. 4 bladpar ses i vestsmiget – og farverne fra oven er her lysgrøn lysrød, gul og grøn.

Et bemalet romansk vindue i en fortællende billedfrise fungerer ofte som et guddommeligt kraftfelt, hvorfra handlingen udgår. Således også i Mårslet, hvor der i billederne på begge sider af vinduet findes en Kristusfigur – den ene skjult bag pillen – med ryggen mod vinduets lysning og i samme højde som vinduets mål. Fra vinduet udgår der en "kraft" i handlingen mod venstre – Fristelsen i ørkenen – og mod højre – Høvedsmandens tjener.

Nederste frise

Paulus` martyrium

Nederste billedfrise i vestfaget viser en siddende hersker, der med sceptret i hånd giver besked til en krigsmand, der bærer skjold og sværd. Dernæst følger en stor bygning, og øst for dette billede af en gammel

mand med glorie, der bliver pågrebet af to bødler. Det vides ikke, hvad billedfrisen viser bag hvælvingsspillen, men når den atter kommer til syne i østfaget, ses først en opsadlet hest – under vinduet – og derefter en stående mand. Næst efter følger en stående mand med et sværd lagt over skulderen, og længst mod øst anes i et meget nedslidt parti endnu en person.

Da vestfagets billeder var afdækket, gættedes der på, at nederste billedfrise skulle skildre barnemordet i Betlehem, og den siddende person skulle så være kong Herodes. Denne tolkning er forladt, og i stedet hælder man til opfattelsen af, at billederne i både vestfag og østfag er en skildring af Paulus` martyrium.

Paulus` martyrium er en samling beretninger fra oldtiden om Paulus` gerninger, og disse beretninger tilhører samme litterære genre som skrifterne i Det gamle og Det nye Testamente. Om Paulus` martyrium fortælles, at Paulus i Rom omvendte mange – også personer, der stod kejser Nero nær. Derved vakttes kejserens frygt og raseri, og det førte til kristenforfølgelser. Roms befolkning samledes foran kejserpaladset og krævede denne ubesindige fremfærd standset, hvilket også skete, men kejseren forbeholdt sig fortsat ret til at dømme de kristne. Også Paulus blev pågrebet, og han dømtes til henrettelse med sværd, hvortil Paulus bemærkede: ”Nero, min lidelse bliver kortvarig, og derefter skal jeg leve evigt hos min herre Jesus”. ”Hug hovedet af ham”, råbte Nero, ”så han kan vide, at jeg er stærkere end hans herre – og lad os se, om han stadig lever.”

På vej til retterstedet omvendte Paulus tre soldater, der ledsagede ham, og da de opfordrede ham til at flygte, svarede han dem: ”Nej, mine brødre, jeg undviger ikke, jeg er Kristi soldat”. Endnu to af Neros soldater kom til stede, og man mødte en troende kvinde undervejs, før henrettelsen fandt sted.

Billederne i den nederste frise kan passe til denne fortælling – fra Nero startede kristenforfølgelsen i år 64, til Paulus blev henrettet – ganske vist med lidt gæteri med hensyn til den opsadlede hest under vinduet. Billedet af den skal måske hentyde til, at Paulus var riddernes skytshelgen. Når Paulus` epistel før i tiden læstes i messen, rejste ridderne i kirken sig som en særlig æresbevisning, fordi Paulus var kirkens ridder og kriger.

Helt mod vest, med en mindre del skjult af pillen, sidder Nero på en tronstol med ansigtet i $\frac{3}{4}$ profil vendt mod øst mod en kriger, som han peger på med sin højre hånd. I den venstre hånd holder han et rødt scepter, hvis top er formet som en lilje. På hovedet bærer han en gul krone med rund puld og et kort nakkeklæde. Dragten har muligvis været grøn, og der ses gule bræmmer ved håndleddene, omkring halsen og langs kappefligen, der hænger ned fra skulderen. Hans sko går op

om hælen, og de er slidset fortil. Fødderne er anbragt i et rødt felt, som formentlig skal anskueliggøre et gulv.

Krigeren står vendt mod Nero med ansigtet i profil. Han holder i sin højre hånd et skjold og i sin venstre, over skulderen et sværd med parérstang – det ser ud, som om krigeren var venstrehåndet. Skjoldet når fra midt på brystet til gulvet. Skjoldknoppen er hvid med en gul ring omkring. Skjoldet er blå med hvid kant og tilspidset forneden. Krigerens højre arm, der holder skjoldet, er beklædt med en armbeskytter, der er fæstnet omkring armen med en rem. Tilsyneladende bærer han ikke hjelm. Han er iført en opslidset kjortel, som formentlig har været grøn. Selve opslidsningen og beklædningen under er hvid.

Bygningen mellem krigeren og billedet af tilfangetagelsen skal måske forestille en kirke med hoved- og sideskib. Midtfor er bygningen udstyret med en indgangsportal og to højtsiddende romanske vinduer.

Motivet i tilfangetagelsen består af tre figurer, hvoraf de to griber fat i Paulus, der står i midten. Paulus har ansigtet i $\frac{3}{4}$ profil vendt mod den venstre figur, idet han peger med begge hænder bagud mod den østre figur. Det hvide hår, skægget og øjnene er velbevarede. Han har tonsur – en glatraget rund plet på hovedet – og bag hans hoved ses en mørk okker glorie. Dragten har hvid underkjortel og mørk okker overkjortel med lysokker bræmmer.

Figuren vest for Paulus har ansigtet i profil vendt mod Paulus. Han holder den venstre hånd på Paulus` hoved og den højre hånd på hans skulder – samtidig med at der sker en bevægelse mod øst. På hovedet bærer han en lysrød "tophue" med grøn kant. Under huen ses et okker felt – sikkert hans hår. Han er iført en knælang hvid folderig kjortel, hvorpå der anes røde striber.

Figuren mod øst er vendt med ansigtet i profil mod Paulus. Han griber med højre hånd fat i Paulus` skulder og med venstre i hans ærmegab, og han bevæger sig i en trækkende bevægelse baglæns mod øst. Han har mørk okker hår og ingen hovedbeklædning. Han er iført en kort kjortel med hvid folderig nederdel med dobbelt lag stof. En del af figurens venstre ben og en del af dragten er skjult bag pillen.

De flødefarvede partier på herskeren, bygningen, den vestre figur og på Paulus adskiller sig så meget i karakter og farve fra væggens øvrige bemaling, så det menes, at denne farve er kommet til senere som en slags restaurering.

I feltet under vinduet ses en hest uden rytter. Hesten er hvid og har rød saddeklæde. Sadelknopperne og stighøjlen er hvide. Hestens tømmer ligger op omkring den forreste sadelknop.

Figuren øst for hesten vender ansigtet mod øst. Han bærer en lang kappe, der er samlet i et øje på hans venstre skulder. Farverne er helt forsvundet. På hovedet bærer han en hvid hjelm.

Næste figur er meget ødelagt, men man kan dog se, at han er i bevægelse mod øst. Han er iført en knælang kjortel og har et sværd over sin højre skulder.

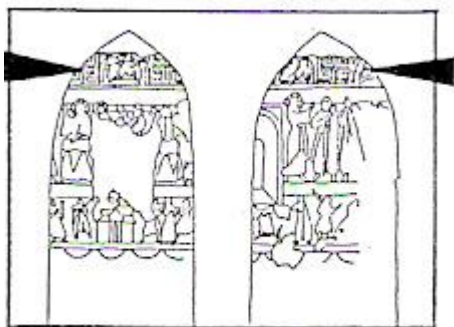
Af en tredje figur i østfaget længst mod øst er kun enkelte af de røde fortegninger bevaret, og personen kan ikke beskrives.

På det gule vandrette bånd i vestfaget – under krigeren og under den vestre person i tilfangetagelsen – er der bogstavliggende indridsninger, og i det røde bånd ses indridset en række lodrette streger med prikker – med tolv streger mellem hver prik. Mellem prikkerne er der ca 7 cm. Indridsningen er ca 130 cm over nuværende gulv. Fra venstre hvælpille til afslutningen er der 174,5 cm, men stregerne fortsætter ind bag venstre hvælpille. Måske er det en slags målebånd, vi her ser.

Kronfrise

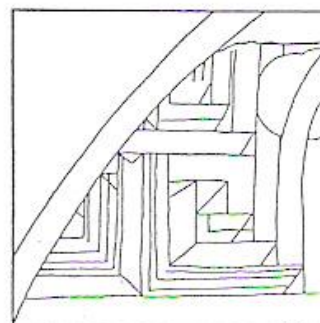
Den stærke mand

Kronfrisen er inddelt i felter – skiftevis en mæander og et billedfelt. I vestre fag ses to mæandere og et billede, i østre fag to billeder og én mæander. Bag pillen, der bærer hvælvingen, findes der endnu et billede, men det er kun delvis synligt oppe fra loftet over koret.

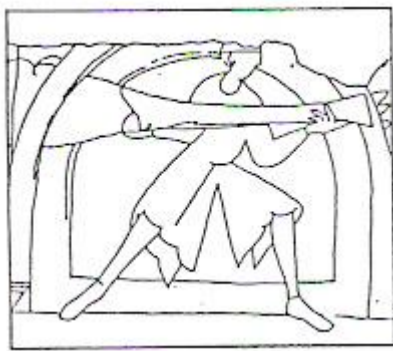
En mæander er en ornamental udsmykning, der allerede anvendes i antikkens Grækenland. Mæanderen er opkaldt efter den meget bugtede flod Maiandros i Lilleasien. Flodens ensartede gentagne slyngninger har man i mæanderen gengivet i stiliseret form med rette vinkler.

Kronfrisens to tydeligste billeder viser en eventyrlig mandskraft. I vestre fag en mand, der bærer et stort træ, og i

østre fag en mand, der slynger en hest i halen. Hvem kan denne stærke mand være? Er det Samson? I Dommerbogen i Det gamle Testamente findes i kapitlerne 13 – 16 fortællingen om den stærke Samsons eventyrlige bedrifter i kampene mod filistrene, men ved læsning findes der ingen situation, som kan forklare hans tilknytning til billederne i Mårslet. Kan det være en lokal sagnfigur? Og hvem da?

Navnet Svend Felding har været nævnt. Svend Felding tjente på gården Åkær ved Odder. En dag, da han var på vej til Århus, mødte han på Langballebakken trolden fra Jelshøj. Trolden overtalte ham til at hjælpe sig med at bekæmpe sin arvefjende, trolden fra Borum Eshøj. Til gengæld blev Svend Felding udstyret med 12 mænds kræfter. Om det er denne eller en anden sagnfigur, der vises på billederne, kan der naturligvis ikke siges noget afgørende om.

I vestre fags billedfelt ses manden, der bærer et stort træ i vandret stilling. Figuren bevæger sig fra vest mod øst. Han er iført en opslidset kjortel og bærer hjelm. Figurens ansigt er vist i profil. I sin kraftudfoldelse træder han ud af det buefeldt, der danner rammen om motivet.

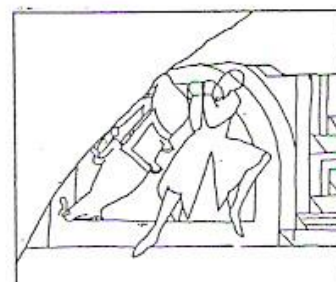
Buefeltet er mørk okker. Det inderste bueslag er lysgrøn, og det yderste, der foruden går sammen med mæanderen, er lys rød. Den opslidsede kjortel er lys grøn, og mandens hoser er blågrønne. Trækronen, der

peger mod vest, er mørk rød, og stammen har samme lyse farve som mandens hjelm. Træets rod vender mod øst.

I det rundbuede felt i østfaget ligger en hest diagonalt med hovedet ned i feltets venstre hjørne. Tungen hænger ud af halsen, og hestens bagparti ligger op mod buens top. Den har benene trukket op under bugen. En figur med ansigtet profilvendt i bevægelse bort fra hesten mod øst holder eller slynger hesten ved halen med begge hænder. Hesten er lys til lyserød og har haft en grøn manke, grøn og mørkokker seletøj. Sadlen er grøn med en gul kant og lyse sadelknopper. Personen, der springer bort fra hesten, er iført en knælang opslidset rød kjortel med rester af blå ornamentik. Hoserne er lyse – måske lyserøde, og hjelmen er lys. Motivets baggrund er som i vestfaget mørk okker og indrammet af en dobbeltbue, hvor den inderste er lysegrøn og den yderste okker.

Før den endelige udformning af figuren har maleren undervejs rettet i fortegningen ved mandens venstre ben. Man ser tydeligt, at hans venstre fod i den oprindelige fortegning var tegnet helt ned til den lysegrønne rammes underkant.

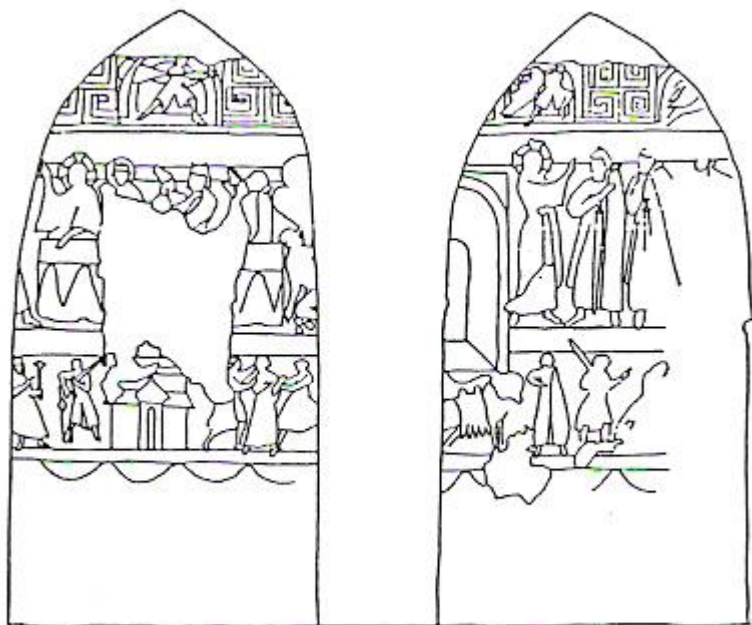
I rundbuefeltet længst mod øst ses den bageste part af en mørkokker hest med okker hale, som springer mod øst.

Motivet er delvis skjult bag hvælvingen, og der kan ikke gives nogen forklaring på dette billede.

Om kalkmalerierne

Kalkmalerierne i Mårslet kirke er som tidligere nævnt malet omkring år 1175, da den foretagsomme bisp Svend var biskop i Århus. Mårslet kirke hørte formentlig dengang under bispestolen i Århus. Biskop Svend er kendt for at have hentet mange udlændinge til Danmark til hjælp ved kirkebyggeriet, og det menes da også, at det er en udenlandsk maler, der har udført de overordentlig kostbare malerier i Mårslet – det er blandt andet personernes klædedragter og det opdækkede bord, der peger i den retning.

At kalkmalerierne i dag er så godt bevarede, skyldes især den teknik – frescoteknikken – som maleren anvendte, da han udførte billederne for 800 år siden. Dengang maleren kom til kirken, har korets vægge stået glittede med de vandrette og lodrette indridsninger i bygningsmørtlen, som tidligere er omtalt, og som i dag kan ses i det mindre felt på østfaget. Malerens første opgave var da at gøre væggen jævn og brugbar til at male på, og derfor har han pålagt et pudslag i vandrette baner i hele væggens længde, begyndende ovenfra med kronfrisen. Væggen er ikke blevet pudset på én gang, for maleren har ønsket at lægge sine farver på den endnu fugtige puds – det er frescoteknikken – og han opnåede derved, at malingens pigmenter gik i forbindelse med pudslaget, og alene derfor er farverne så synlige for os i dag..

Som malerierne står nu, domineres de af de gule og røde jordfarver, fordi disse farver er de mest stabile i frescoteknik, men maleriernes kolorit har været en del stærkere, da maleren forlod stilladset. Den grønne farve er i dag næsten forsvundet, og den blå meget kostbare farve, der blev udvundet af halvædelsten, er i dag kun en afglans af, hvad den dengang var.

Da billederne i østfaget i 1976 var afdækket, satte man straks motiverne i forbindelse med rytter- og kampscener, der findes som kalkmalerier i 5 andre jyske kirker. Selv om afdækningen i 1985 af vestfaget ikke bragte flere heste og ryttere frem, mener man fortsat, at Mårslet kirkes billeder må tilhøre denne kreds af billeder, uden at der dog kan siges ret meget mere om fællesskabet.

Billederne bærer et vist præg af soldater og riddere, og kan man i billedsproget se noget af riddertidens idealer, er det næppe tilfældigt, da der netop i disse år fra pavekirken i Rom blev opfordret til kamp for kirken, til korstog og til hedningemission.

Hvem var nu disse malerier beregnet for? Til beskuelse for menigheden? Nej, for ved at billederne er anbragt i koret, har menigheden ikke haft mulighed for at se dem. Korbuen – åbningen mellem skib og kor – var dengang meget smallere end i dag, og foran åbningen stod der et lægmandsalter, der dækkede for udsynet. Koret var forbeholdt præsten eller præsterne – her havde menigheden ikke noget at gøre.

Så kostbare billeder er næppe alene lavet, for at præsten skulle se dem, og der skjuler sig nok en anden forklaring, som vi desværre ikke kender. Har Mårslet kirke og Mårslet sogn haft en særlig betydning i den tidlige middelalder? Mårslet kirke er en meget stor landsbykirke, og den er samtidig den eneste i herredet, der ikke har haft annekskirke – alle herredets andre sogne var med to-sogns præsteembeder. Af alle kirker i herredet havde Mårslet i middelalderen de fleste og største kirkeklokker, og Mårslet sogn har – skønt liggende inde i landet – fået sognegrænse til havet, et forhold der tidligere har betydet overordentlig meget. Alt dette er kun brikker til et puslespil – men spørgsmålet er, om brikkerne en dag vil falde på plads og forklare vor undren. Indtil da må vi nøjes med fortsat at undre os.